20.10.2026

Kliimaministri määruse „Strateegilise gaasivaru varumakse määr“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Maagaasiseaduse (MGS) kohaselt kaetakse alates 01.07.2024. a strateegilise gaasivaru haldamise ja strateegilise veeldatud maagaasi terminali haalamiskai ja taristu kulud strateegilise gaasivaru varumaksetest (edaspidi varumaksed). Alates 01.02.2025. a on varumakse määraks olnud 0,73 eurot megavatt-tunni kohta.

Strateegilise gaasivaru varumakse uus määr, mis jõustub 01.01.2027, kehtestatakse MGS § 26^8 lõike 6 alusel varu haldaja ettepanekul energeetika- ja keskkonnaministri määrusega. Varu haldaja, AS-i Eesti Varude Keskus (edaspidi EVK), ettepanek on kehtestada alates 01.01.2027. a strateegilise gaasivaru varumakse määraks 0,66 eurot megavatt-tunni kohta. Varumakse tasumise kohustus tekib gaasi tarbimisel ning varumakse maksab EVK-le võrguettevõtja, kes kogub seda gaasitarbijatelt vastavalt neile edastatud gaasikogustele.

Võrreldes kehtiva gaasi varumakse määraga väheneb varumakse 73 sendilt/MWh 66 sendile/MWh ehk 7 senti/MWh võrra, mis on võrreldes seni kehtiva määraga 10% väiksem. Varumakse vähenemine tuleneb väiksemast hoiukulude prognoosist seoses Läti Inčukalnsi maa-aluse gaasihoidla tasude stabiliseerimisest, mille kehtestas Läti riik Euroopa riikide strateegiliste varude hoidmiseks. Varumakse moodustab edaspidi tarbija lõplikust gaasiarvest marginaalse osa, jäädes alla 1%.

Eelnõu ja seletuskirja koostas Kliimaministeeriumi energeetika osakonna varustuskindluse nõunik Kristjan Kaldmaa (kristjan.kaldmaa@kliimaministeerium.ee, 5885 1135) ja energeetika osakonna nõunik Anastassia Batulin (anastassia.batulin@kliimaministeerium.ee, 6256 359). Eelnõu juriidilise ekspertiisi tegi Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunik Rene Lauk (rene.lauk@kliimaministeerium.ee, tel 626 2948).
Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga, Euroopa Liidu õiguse rakendamisega ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

MGS § 26^7 lõike 1 kohaselt kaetakse varumaksest strateegilise gaasivaru haldamise kulud ja veeldatud maagaasi terminali haalamiskai ja taristu halduskulud. Varumakse kehtestatakse MGS § 26^8 lõike 6 alusel varu haldaja ettepanekul valdkonna eest vastutava ministri, ehk energeetika- ja kliimaministri, määrusega.

Strateegilise gaasivaru varumakse tasumise kohustus tekib tarbijatel gaasi tarbimisel ning selle maksab EVK-le võrguettevõtja, kes kogub varumakset tarbijatelt. Varumakse määr väljendatuna eurodes megavatt-tunni edastatud gaasi koguse kohta kehtestatakse vähemalt üks kuu enne selle kehtima hakkamist. Varumakse määra kehtestamise aluseks on strateegilise gaasivaru koguse ja strateegilise gaasitaristu haldamiseks vajalik eeldatav kulu jagatuna tarbitava gaasi eeldatava kogusega.

Gaasivaru haldamise kulu

Strateegilise gaasivaru haldamise kulude katmise põhimõtted on sätestatud MGS § 26^7 lõigetega 1 ja 2. Strateegilise gaasivaru haldamise kulud kaetakse varumakse maksja tasutavast strateegilise gaasivaru maksest. Strateegilise gaasivaru haldamise kulud on:

1) strateegilise gaasivaru hoidmisega seotud kulu;

2) strateegilise gaasivaru ning veeldatud maagaasi terminali haalamiskai ja taristu kindlustamise kulu;

3) strateegilise gaasivaru koguse ja varu nõuetele vastavuse kontrollimise kulu;

4) strateegilise gaasivaru ning veeldatud maagaasi terminali haalamiskai ja taristu haldaja tegevuskulu;

5) strateegilise gaasivaru ning veeldatud maagaasi terminali haalamiskai ja taristu haldaja finantskulu;

6) muud käesolevast seadusest tulenevad strateegilise gaasivaru hoidmise ning veeldatud maagaasi terminali haalamiskai ja taristu haldamisega seotud kulud.

Suurim varumaksest katmist vajav kululiik on varu hoiustamisega seotud kulu. Läti energia seaduse muudatusega loodi Läti riikliku gaasihoidla operaatorile Conexus Baltic Grid-ile seaduslik alus lähiriikide strateegilise gaasireservi hoidmiseks eritingimustel. Riiklike gaasireservide hoidmise kohustus tuleneb Euroopa Liidu ja nõukogu määrusest (EL) 2017/1938 ja tegemist on strateegilise varuga, mida kasutatakse kriisiolukordades. Soodustariifid jõustusid alates 01.05.2024. Kuni 01.05.2024. a kehtis kõikidele tariif 3,226 eurot/MWh (ehk 2,4 korda

suurem varasemast määrast, s o 1,3581 eurot/MWh kohta). Strateegilisele gaasivarule Inčukalnsi gaasihoidla operaatori Conexus Baltic Grid poolt kehtestatud eritariif kehtib riikidele nende strateegiliste gaasivarude hoidmiseks kuni 2029-2030 gaasiaasta lõpuni (gaasi aasta on 1. maist kuni 30 aprillini). Eritariifi kehtestamine võimaldab varu haldaja ettepanekul alates 01.01.2027. a langetada strateegilise gaasivaru varumakse määra 10%.

Strateegilise gaasivaru varumakse laekumine on otseselt seotud gaasi tarbimisega ning tarbimine sõltub omakorda tugevasti aastaajast ja ilmast. Talvekuudel tarbitakse gaasi ja laekub varumakset 3-4 korda rohkem kui suvekuudel, kuid gaasivaru hoiustamise ja veeldatud maagaasi terminali haalamiskai ja taristuga seotud kulud on aastaringselt samad. Suvekuudel on gaasi varumakse laekumine halduskuludega võrreldes miinuses.

Strateegilise gaasivaru ja veeldatud maagaasi terminali haalamiskai ja taristu halduskulud on ligi 0,95 miljonit eurot. Pakrineemel asuv veeldatud maagaasi terminali haalamiskai ja sadama taristu tagavad maagaasi ujuvterminalide (FSRU) ja LNG-de vastuvõtmise, mis on oluline energiajulgeoleku tagamiseks ja võimaldab tuua Eestisse gaasitarneid nii kriisiolukorras kui ka tavaolukorras turuosaliste poolt. Inčukalnsi gaasihoidla operaatori Conexus Baltic Grid poolt kehtestatud eritariif võimaldab gaasivaru haldamiskulu hoida aastas 1,36 miljoni euro piires. 2027. aasta (01.05.2026 kuni 30.04.2027) tarbimise prognoosiks arvestatakse konservatiivselt 3,61 TWh.

2027. aasta 01. jaanuarist kehtima hakkava gaasivaru makse määra arvutuse aluseks on võetud seega järgmised näitajad:

- varumakse laekumiste prognoos 2026 - 2027. gaasi aastal (2 383 000 eurot)
- Inčukalnsis strateegiliste varude hoiustamise tasu (1 358 000 eurot)
- gaasivaru ja Pakrineeme sadama (LNG haalamiskai) haldamise kulud (955 000 eurot)
- järgmise perioodi gaasitarbimise prognoos 3,61 MWh

Nende lähteandmete alusel arvutatuna vajavad perioodil 01.05.2026 kuni 30.04.2027 varumaksest katmist kulud kogusummas 2 313 000 eurot. Gaasi varumakse reservist (gaasi aasta perioodi arvestuses enamlaekunud varumakse) kaetakse täiendavalt 70 000 eurot.

Sellest tulenevalt kehtestatakse alates 01.07.2027. a strateegilise gaasi varumakse määraks 0,66 eurot/MWh.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrusega tehtavad muudatustel pole puutumust Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Määrusel on positiivne majanduslik mõju, kuna gaasi varumakse määr väheneb võrreldes kehtiva määraga. Määrusega kehtestatakse alates 1. jaanuarist 2027. a kehtima hakkav uus gaasi varumakse määr. Uueks varumakse määraks on 0,66 eurot megavatt-tunni kohta, mis on senisega võrreldes 10% väiksem. Võttes aluseks Konkurentsiameti[1] andmed, siis on Eestis gaasi kodutarbijaid 47 969 ning nende gaasitarbimise maht on 392,5 GWh. Äritarbijaid on kokku 14 225, kelle tarbimismaht oli 3514, 94 GWh. Varumakse vähendamine mõjutab positiivselt ka neid kodutarbijaid, kes tarbivad kaugkütet või sooja vett, mis pärineb gaasil töötavatest katlamajadest.

Näiteks keskmine kodutarbija, kes elab kortermajas, tarbib aastas 9 MWh gaasi keskmise hinnaga 100 eurot/MWh[2] (aastas kokku 900 eurot). 100 eurot/MWh hind sisaldab lõpptarbija kõike hinnakomponente (gaas ise, võrgutasu, aktsiis, käibemaks). Selle näite põhjal tähendab varumakse tarbijale ligikaudu 6 eurot suurust kulu aastas (9 MWh*0,66=5,94€). Nii äritarbijatel kui kodutarbijatel moodustab varumakse tarbija lõplikust gaasiarvest marginaalse osa, jäädes alla 1% (5,94€/900€=0,66%). Osakaal sõltub gaasi hinnast. Kui gaasi hind on kõrgem, siis varumakse osakaal on väiksem. Kui gaasi hind on madalam, siis on varumakse osakaal suurem.

Gaasivaru varumakse määra vähendamine ligikaudu 10% võrra avaldab gaasi lõpptarbijatele positiivset majanduslikku mõju, kuna vähendab vähesel määral gaasitarbimisega seotud kulusid. Mõju ühe tarbija gaasiarvele on siiski marginaalne, arvestades varumakse väga väikest osakaalu gaasi koguhinnas.

Määruse mõju riigi julgeolekule ja varustuskindlusele on positiivne, kuna see aitab jätkuvalt tagada gaasivaru olemasolu ning suurendab Eesti valmisolekut gaasituru häirete, tarneriskide

[1] Konkurentsiamet. Aruanne elektri- ja gaasiturust Eestis 2025.

[2] Näites kasutatud gaasi hind 100 eurot/MWh on illustratiivne eeldus, mis põhineb ligikaudu 70 euro suurusel gaasi hinnal ning umbes 30 euro suurusel muude hinnakomponentide (sh võrguteenuse, maksude ja käibemaksu) kogumaksumusel ühe MWh kohta. Tegelik gaasi lõpphind sõltub tarbija gaasilepingust, võrgutasudest, ja turuolukorrast.

ja geopoliitiliste kriiside korral. Nii kodu- kui ka äritarbijate puhul on kriisiolukorras kõikidele gaasitarbijatele võrdselt tagatud gaasiga varustatus strateegilise maagaasi varust ning on tagatud võimekus hädaolukorras kasutada Pakrineeme sadamat ja LNG haalamiskaid täiendava FSRU ja LNG kargode toomiseks.

5. Määruse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne riigieelarvele ega kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvele täiendavaid tegevusi, kulusid ega tulusid. Gaasi varumakse 10% vähendamine toob kaasa vähesel määral kulude langust ka nendel riigi ja kohalike omavalitsuste asutustel, kes tarbivad gaasi (näiteks gaasiküte).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2027. aastal. Maagaasiseaduse § 26^8 lõike 2 kohaselt tuleb kehtestada varumakse määr väljendatuna eurodes megavatt-tunni müüdud gaasi kohta üks kuu enne selle kehtima hakkamist ehk hiljemalt 1. detsembril 2026.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Määruse eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemis EIS Rahandusministeeriumile ja arvamuse avaldamiseks AS-ile Eesti Varude Keskus, Konkurentsiametile ja Eesti Gaasiliidule.